

Отримано: 31 січня 2024 р.

Прорецензовано: 26 лютого 2024 р.

Прийнято до друку: 1 березня 2024 р.

e-mail: kyselyuk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8401-8579>

Web of Science ResearcherID: AES-0840-2022

e-mail: t.bondar@lntu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9421-264X>

Web of Science ResearcherID: HLG-7343-2023

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-21(89)-16-19

Киселюк Н. П., Бондар Т. Г. Екологія сучасної мас-медійної комунікації (на матеріалі англomовного медійного дискурсу). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 21(89). С. 16–19.

УДК: 811

Киселюк Наталія Павлівна,*кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної та української філології,
Луцький національний технічний університет***Бондар Тетяна Георгіївна,***кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної та української філології,
Луцький національний технічний університет*

ЕКОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ МАС-МЕДІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО МЕДІЙНОГО ДИСКУРСУ)

Стаття присвячена дослідженню стратегій, які використовують засоби масової інформації у маніпулюванні свідомістю людини. Автори ставлять перед собою завдання не лише проаналізувати вплив ЗМІ на розвиток мови ворожнечі, але й виявити потужний вплив емоційного компоненту в мас-медійній комунікації, розкриваючи мовні стратегії та тактики, спрямовані на розпалювання ворожнечі. Стверджується, що мас-медіа виступають активними учасниками формування мовної картини світу та впливають на громадську думку та ідентичність, включаючи мовну ідентичність. В аналізі важливий акцент робиться на мовних нарративах, що стають інструментом поширення мови ворожнечі, особливо в умовах геополітичних конфліктів. Ззначається, що вплив таких нарративів різноманітний, варіюючи від створення панічних настроїв до спроб переписати історію та вплинути на національну ідентичність. Поза нарративами в медійному просторі активно використовуються інші стратегії, такі як провокативна мова, спотворення фактів, маніпулювання інформацією та маніпуляція базовими людськими емоціями, такими як страх, гнів, обурення, співчуття тощо. Зокрема, розглядається використання соціальних мереж, де анонімність сприяє поширенню мови ненависті через використання емотивно зарядженої лексики. Користувачі соціальних мереж стають активними учасниками створення та споживання контенту, іноді не усвідомлюючи відповідальності за вплив своїх слів на суспільну думку та поширення мови ненависті. Встановлено, що до популярних маніпулятивних стратегій розпалювання мови ворожнечі у медіа просторі належать не лише нарративи, але й провокативна мова, спотворення фактів та маніпуляція емоціями. Результатом використання цих стратегій є вплив на аудиторію, спрямований на виклик сильних емоцій та мотивацію конкретної поведінки.

Ключові слова: лінгвоекотологія, мас-медіа, комунікація, мова ворожнечі, комунікативні стратегії, нарративи, емоції, маніпуляції.

Natalia Kyseliuk,*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,
Luts'k National Technical University***Tetiana Bondar,***Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,
Luts'k National Technical University*

ECOLOGY OF MODERN MASS MEDIA COMMUNICATION (ON THE MATERIAL OF ENGLISH MEDIA DISCOURSE)

The article deals with the research of strategies used by mass media in manipulating human consciousness. The authors aim to analyse the influence of mass media on the development of hate speech, find out the powerful impact of the emotional component of media communication and elicit communicative strategies and tactics targeted at inciting hostility. It is stated that mass media take active part in the formation of the linguistic picture of the world. They influence public opinion and identity, including linguistic identity. In the analysis, great attention is paid to linguistic narratives, which become a tool for spreading hate speech, especially in geopolitical conflicts. It is noted that the impact of these narratives ranges from creating panic to attempts of rewriting history and influencing national identity. Apart from narratives, there are other strategies which are actively used in the media space. In particular, because of their anonymity, social networks contribute actively to hate speech spreading through the use of emotionally charged vocabulary. Users of social networks participate actively in creation and consumption of internet content, sometimes without realizing the responsibility for their words' influence on public opinion and the spread of hate speech. It is proved that in the media space popular manipulative strategies of hate speech include not only narratives, but also provocative speech, distortion of facts, and manipulation of basic human emotions such as fear, anger, outrage, compassion, etc. The result of using these strategies is an impact on the audience, aimed at evoking strong emotions and motivating specific behavior.

Key words: linguistic ecology, mass media, communication, hate speech, communicative strategies, narratives, emotions, manipulation.

Постановка проблеми. Лінгвоекотологія мас-медійної комунікації – це відносно новий напрямок у мовознавстві, який зосереджується на вивченні впливу мас-медіа на мову та мовну екологію. Цей термін об'єднує концепції лінгвістики

і екології, застосовані до контексту засобів масової інформації. (Семенець, 2013). Мовний простір, який формують сучасні ЗМІ, створює нову яву про навколишній світ, адже мова не є статичною сутністю, а знаходиться у постійному процесі еволюції та адаптації, особливо в умовах швидких змін у сфері мас-медійної комунікації. Мовні інструменти впливу, що використовуються засобами масової інформації, здатні здійснювати руйнівний вплив як на мовний простір, так і на свідомість людей, а отже – порушувати екологію мови та людини, як користувача цієї мови.

Аналіз останніх досліджень. Проблемою мовної екології займалися такі дослідники, як К. Тараненко, С. Ключко, О. Коковіхіна, О. Семенець та інші. На думку С. Ключко, сучасні засоби масової інформації не лише забезпечують користувачів продуктами масової культури, але й активно маніпулюють людською свідомістю (Ключко, 2017:11). Якість інформації оцінюється через її соціальні, лінгвістичні та історичні параметри, де ключовим елементом в інформаційній екології є концепт інформаційного забруднення. Проблемі дослідження інформаційного забруднення була присвячена праця В. Пальчук, яка вважає, що поширена ЗМІ фальшива інформація здійснює негативний вплив на громадську думку та поведінку людей (Пальчук, 2022). Ми підтримуємо ідею К. Тараненко, яка полягає у тому, що головне призначення інформаційної екології – це дати користувачам усвідомлення того, який вплив може здійснювати спожита ними інформація, та як використовувати її відповідально, усвідомлюючи можливості та обмеження у комунікативній взаємодії (Тараненко, 2021:217), оскільки екологічно відповідальне спілкування передбачає не лише вміння правильно кодувати та розшифровувати інформацію, але й підтримувати позитивний емоційний стан співрозмовника (Киселюк, Яновець, 2023).

Метою цієї статті є дослідити стратегії і тактики ЗМІ, спрямовані на маніпулювання свідомістю людини. Поставлена мета передбачає розв’язання наступних **завдань**: проаналізувати вплив ЗМІ на розвиток мови ворожнечі; довести, що апеляція до людських емоцій через засоби мас-медійної комунікації має потужний вплив на маніпуляцію суспільною свідомістю; виявити та розглянути мовні стратегії та тактики, використовувані у ЗМІ для розпалювання мови ворожнечі.

Виклад основного матеріалу. Мас-медіа мають потужний вплив на формування громадської думки та ідентичності, в тому числі мовної ідентичності, популяризуючи певні мовні норми та моделі. Загалом, лінгвоекотологія мас-медійної комунікації розглядає мас-медіа не просто як канали передачі інформації, а як активних учасників у формуванні мовної картини світу, впливаючи на мовні звичаї, а також на вибір та використання мови в суспільстві (Тараненко, 2021:218). Окрім цього, лінгвоекотологія мас-медійної комунікації також звертає увагу на важливість балансу між збереженням мовного розмаїття та потребами сучасної глобалізованої комунікації. Важливо розуміти, як саме мас-медіа можуть змінювати мовні стереотипи та перцепції, та як мова виступає інструментом для формування певних наративів або для відображення певних груп населення.

Оскільки сучасні ЗМІ мають потужний вплив на суспільну думку і норми спілкування, не можна недооцінювати їхню роль у формуванні та поширенні мови ворожнечі. У війні, що ведеться на рівні свідомості, основним інструментом є мова, використання якої сприяє руйнації та примітивізації комунікативного простору. Це відбувається через розповсюдження відповідних текстів через засоби масової комунікації. На думку Т.О. Ісакової, ці тексти мають на меті знищити існуючі світоглядні рамки та створити нові, які будуть основою сприйняття реальності, впливатимуть на спосіб її інтерпретації, та формуватимуть систему цінностей та оцінок, визначаючи подальші дії особистості (Ісакова, 2016: 91). Мова ворожнечі завжди виникає в умовах конфліктів, проблем та агресії, активізує процеси створення нових значень і породжує стереотипи шляхом виділення опозиційних груп «свій/чужий» (Коковіхіна, 2022:15).

Одним із механізмів поширення мови ворожнечі у медійному просторі є формування наративів. З початком масштабних геополітичних конфліктів, пропагандистські машини різних держав часто вдаються до створення та поширення маніпулятивних наративів у мас-медіа (Шульська, Зінчук, Кевлюк, 2023). Ці наративи мають на меті впливати на громадську думку, розколювати суспільства, деморалізувати військові сили та політичне керівництво опонентів, а також дискредитувати їхні політичні, економічні та культурні системи.

Як показало наше дослідження, завдяки своєму широкому розповсюдженню в соціальних мережах та традиційних медіа, маніпулятивні наративи мають значний комунікативно-прагматичний вплив. Вони не лише формують думку громадян країни-агресора, виправдовуючи її дії, але й спрямовані на зміну переконань та поведінки громадян країн, що зазнають агресії. Вплив таких наративів надзвичайно різноманітний – від створення панічних настроїв і спрощення хаосу до спроб переписати історію та вплинути на національну ідентичність. Інформаційні кампанії можуть включати розповсюдження фейкових новин, маніпуляції фактами, використання емоційно зарядженого мовлення та образів.

Проаналізуємо уривок статті з елементами, які можна розглядати у контексті мови ворожнечі, особливо через використання термінів і концепцій, що мають сильний емоційний та історичний заряд. Одразу зазначимо, що текст статті не відображає думку автора або джерела, з якого він походить, але описує риторичну, яку використовував російський диктатор щоб виправдати своє вторгнення в Україну:

In the beginning, Russian President Vladimir Putin explained to the Russian public and the world that he considered an invasion of Ukraine justified because there was a need to “denazify” the country. Putin claimed that a Nazi junta had seized power in Kyiv and was terrorizing the people, especially those who spoke Russian. To rescue Ukraine, Putin argued, Russian troops had once again been dispatched to save the world from Nazis (Zygar, 2023).

У цьому уривку можна виокремити декілька потенційних маніпулятивних наративів: 1) ‘денацифікація’ як виправдання вторгнення; наратив про захист російськомовного населення; наратив про ‘рятування світу від нацистів’. Наратив про необхідність ‘денацифікації’ України є маніпуляцією, оскільки об’єктивно в Україні немає націоналістичного режиму або націонал-соціалістичного угруповання, які б загрожували Росії. Наратив про те, що російськомовне населення України потребує захисту, насправді використовувався для виправдання вторгнення, так само, як і наратив ‘врятуймо світ від нацистів’, спрямований на маніпуляцію громадською думкою.

Зі слів автора статті, з метою маніпулювання масами у спробі асоціювати уряд України з нацизмом (*Nazis*) – режимом, який широко вважається одним з найбільш зловісних у сучасній історії, очільник кремля використовує історично навантажені терміни, як-от ‘денацифікувати’ (*denazify*). Це створює сильний негативний образ, який викликає історичні асоціації зі злочинами проти людяності. А заклики ‘врятувати світ від нацистів’ (*save the world from Nazis*) покликані стимулювати історичні асоціації, натякаючи на роль Радянського Союзу у Другій світовій війні. Все це є спробою легітимізувати свої

загарбницькі дії через історичну паралель, яка викликає емоційний резонанс. Крім того, автор статті згадує путінські натайки на нелегітимність українського уряду, який диктатор називає ‘нацистською хунтою’ (*Nazi junta*), що також є мовою ворожнечі, спрямованою на дискредитацію та демонізацію уряду України. З метою виправдання безпідставної військової агресії очільник кремля презентує військове втручання як ‘рятувальну місію’ (*To rescue Ukraine, <...>, Russian troops had once again been dispatched to save the world from Nazis*), використовуючи мову, яка зображує сторону реального агресора як ‘рятівника’ від уявної загрози.

Така мова є спробою маніпулювати громадською думкою та виправдати військові дії через створення ворожого образу іншої країни. Але зважаючи на те, що цільова аудиторія цієї статті – це Європейський читач, а автор не використовує, а лише описує маніпуляції, які застосував диктатор у своїй промові, це повідомлення мало зворотній відгук аудиторії. Західна спільнота не просто не підтримала риторіку агресора, але й жорстко засудила його дії.

Інший уривок є прикладом промови, виголошеної міністром закордонних справ росії сергієм лавровим, яка спрямована одразу на кілька цільових аудиторій: міжнародну спільноту, включаючи членів Ради Безпеки ООН та внутрішню аудиторію росії:

“Russia started a special military operation in February 2022 not against Ukraine or the Ukrainian people, with whom we still have brotherly ties. It is no coincidence that after 2014, almost 7 million Ukrainians found refuge on the territory of Russia,” Lavrov said at a UN Security Council meeting dedicated to the situation in Ukraine. “We were forced to launch a military operation against the criminal regime, which had crossed the line as it had a sense of impunity and was unwilling, despite our numerous efforts over many years, to give up the war against its own citizens in the south and southeast of Ukraine and the policy of total discrimination against Russian-speaking Ukrainians, who are still the majority in that country.” (RUSSIAN NEWS AGENCY).

З огляду на те, що виступ відбувся на засіданні Ради Безпеки ООН, однією з головних комунікативних цілей цієї промови було переконати міжнародну спільноту в легітимності дій Росії. З цією метою, щоб уникнути негативних конотацій, пов’язаних із словами ‘війна’ або ‘інвазія’, та презентувати дії росії як обмежені та цілеспрямовані доповідач маніпулює терміном ‘спеціальна військова операція’ (*special military operation*), Але оскільки міжнародна спільнота не уражена російською пропагандою, то маніпуляції не досягли своєї мети і на міжнародній арені заяви представника країни-агресора сприйняли критично, а дії самої країни засудили.

Щодо іншої цільової аудиторії – російської громадськості, то з метою впливу на неї, доповідач маніпулює ідеєю ‘братніх зв’язків’ (*brotherly ties*), створюючи наратив про історико-культурні відносини, і виправдовує військові дії як необхідність (*We were forced to launch a military operation*). Він активно апелює до базових емоцій людини, як-от ‘обурення’, ‘страх’ тощо. Це виражається у тому, що лавров закликає до ‘захисту російськомовних’ та звинувачує український уряд у ‘кримінальності’ (*criminal regime*) та ‘дискримінації громадян’ (*discrimination against Russian-speaking Ukrainians*). Використання наративу ‘повної дискримінації російськомовних українців’, спрямоване на внутрішню російську аудиторію, має на меті викликати в неї емпатію та співчуття до пригноблених ‘українських братів’ та моральне обурення діями українського уряду. Стратегія ‘референції до минулого’ (*after 2014, almost 7 million Ukrainians found refuge on the territory of Russia*) є спробою виправдати невідворотність війни.

Зважаючи на те, що ці маніпулятивні стратегії співзвучні з офіційною пропагандою, вони сприяють консолідації думки російського суспільства навколо уряду і є надзвичайно ефективними для формування ідеї ‘зовнішньої загрози’ та образу ‘зовнішнього ворога’. Оскільки ефективність цих стратегій в першу чергу залежить від доступу до незалежної інформації, а також від історичного контексту та політичних поглядів, то з цією цільовою аудиторією використання мови ворожнечі мало значний успіх, свідками якого, на жаль, є весь народ України та міжнародна спільнота.

Описаний вище підхід до ведення інформаційної війни не є новим і був використаний у багатьох історичних конфліктах, але з розвитком цифрових технологій та соціальних мереж його ефективність та охоплення значно зросли. Важливою частиною таких кампаній є здатність швидко адаптуватися до обставин, що змінюються і реагувати на критику або зустрічні аргументи. Наразі соціальні мережі та блоги є основними аренами для обговорень та впливу на громадську свідомість, де особливого значення набувають як слова, так і контекст їх використання.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що онлайн-простір часто виступає каталізатором емоцій, які у реальному житті зазвичай виражаються більш стримано. Соціальні мережі надають користувачам можливість виражати свої почуття та ідентичність анонімно і не перейматись наслідками такого вираження. Анонімність в інтернеті стимулює і сприяє поширенню мови ненависті, одним з інструментів якої є використання обсценної лексики. Користувачі соціальних мереж стають активними учасниками створення та споживання контенту, часто не усвідомлюючи відповідальності за вплив своїх слів на суспільну думку та поширення мови ненависті.

Так, наприклад, антисемітський пост Ілона Маска, поширений наприкінці 2023 року, у якому бізнесмен звинуватив єврейських активістів у нападках на його бізнес, спричинив доволі бурхливу реакцію як його опонентів, так і прибічників, які з готовністю підхопили ідею маніпуляції та поширення антисемітських ідей в мережі. Проаналізуємо один з таких постів:

Okay.

Jewish communties have been pushing the exact kind of dialectical hatred against whites that they claim to want people to stop using against them.

I’m deeply disinterested in giving the tiniest shit now about western Jewish populations coming to the disturbing realization that those hordes of minorities that support flooding their country don’t exactly like them too much.

You want truth said to your face, there it is. (@breakingbaht).

Вищенаведений твіт містить кілька елементів, які вказують на маніпулятивну мову та ворожість. Зокрема, він посилює певні стереотипи щодо єврейських спільнот, використовуючи мову, яка маргіналізує цю групу людей. Така тактика маніпулятивної мови приписує колективну відповідальність усій групі за дії декількох осіб та формує стереотип ‘ми проти них’ шляхом виділення опозиційних груп ‘свій/чужий’. Все це посилює соціальну поляризацію та ворожість, а провокативні фрази на кшталт ‘оті зборища меншин’ викликають сильні емоційні реакції та лише поглиблюють поділ. Автор посту використовує тактику провокативних тверджень без доказів. Так, фраза ‘Ось вам вся правда в обличчя’ (*You want truth said to your face, there it is*) репрезентує думку автора як доведений факт, який не потребує обґрунтування та доказів. Така маніпулятивна тактика часто використовується для поширення негативних стереотипів та розпалювання ворожнечі. У своєму

дописі автор свідомо обирає емоційно заряджену і навіть обценну лексику для впливу на почуття аудиторії. Так, наприклад, емотиви 'глибоко нецікаво' (*deeply disinterested*) та 'мінімальна турбота/найменша участь' (тут *the tiniest shit*), містять потужний емоційний потенціал, що продукує сильні емоційні реакції і зміцнює негативні стереотипи. Загалом, дописувач свідомо використовує маніпулятивні тактики та мову ворожнечі і цілеспрямовано ображає певні етнічні та расові групи з метою стимуляції ворожості та розділу в суспільстві.

Висновки. Отже, спираючись на результати нашого дослідження, можна зробити висновок про те, що засоби масової інформації мають значний вплив на формування громадської думки. Одним із потужних інструментів маніпуляцій громадською думкою виступає мова ворожнечі, яка, поширювана через ЗМІ, не лише відображає, але й формує суспільні настрої, що може призвести до зростання напруженості, конфліктів і навіть насильства в суспільстві. Розвиток цифрових технологій і зміни в медіа-ландшафті також впливають на способи поширення мови ворожнечі. Інтернет і соціальні мережі сприяють швидкому розповсюдженню мови ненависті.

До популярних маніпулятивних стратегій розпалювання мови ворожнечі у медіа просторі належать наративи, оскільки вони створюють емоційний зв'язок з аудиторією, мають здатність змінювати її переконання або ставлення до певної теми, а також визначати спосіб сприйняття подій.

Окрім наративів, у медійному просторі активно використовуються такі стратегії, як провокативна мова, спотворення фактів та маніпулювання інформацією, а також маніпулювання базовими людськими емоціями, такими як страх, гнів, обурення, співчуття, жалість тощо. Емоції можуть викликати сильні реакції і мотивувати поведінку, тому маніпуляція емоціями є ефективним способом впливу на аудиторію.

Підсумовуючи вищесказане зазначимо, що на ЗМІ лежить велика відповідальність у питанні контролю за мовою ворожнечі. Відповідальні медіа повинні уникати поширення ненависті та забезпечувати збалансоване висвітлення подій, а також надавати голос різним групам суспільства, уникаючи однобічної презентації інформації, а освітні програми, спрямовані на виховання медіа-грамотності, можуть допомогти аудиторії критично сприймати інформацію, представлену в ЗМІ, і розпізнавати мову ворожнечі.

Література:

1. Ісакова Т. О. Мова ворожнечі як проблема українського інформаційного простору. *Стратегічні пріоритети*. 2016, № 4 (41). С. 90–97.
2. Киселюк Н., Яновець А. Аналіз комунікації крізь призму емотивної еколінгвістики (на матеріалі сучасного англійського дискурсу). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023, Вип. 60, том 5. С. 23–28.
3. Ключко С. Поступ еколінгвістики в Україні: аналітичний огляд. *Система і структура східнослов'янських мов*. 2017, № 12. С. 3–18.
4. Коковіхіна О. Функціонування мови ворожнечі в умовах мирного і воєнного часу. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2022, Випуск 14. С. 15–23.
5. Пальчук В. Особливості протидії негативним інформаційним впливам. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2022, Вип. 64. С. 469–483.
6. Семенець О. О. Лінгвоєкологія та проблеми мовного вираження суспільних цінностей. *Нова філологія*. 2013, № 58. С. 174–177.
7. Тараненко К. В. Екологічна комунікація у медіапросторі. *Philological science and education: transformation and development vectors*. 2021. С. 211–226.
8. Шульська Н. М., Зінчук Р. С., Кевлюк І. В. Наративи формування зневіри як вияв ворожої інформаційно-психологічної операції: на матеріалі мови ЗМІ. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2023. Серія: Філологія. Журналістика Том 34 (73). № 2. Ч. 2. С. 152–157.
9. Russian News Agency. URL: <https://tass.com/politics/1735763> (accessed 22 January 2024).
10. Zygar M. Putin's New Story About the War in Ukraine./ Foreign Affairs. November 10, 2023, URL: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/putins-new-story-about-war-ukraine?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20240122 (accessed 22 January 2024).
11. @breakingbaht. URL: <https://twitter.com/breakingbaht/status/1724892505647296620> (accessed 22 January 2024).

References:

1. Isakova T. Mova vorozhnechi iak problema ukrainskoho informatsiinoho prostoru [Hate Speech as the Problem of Ukrainian Information Space]. *Strategic Priorities*. 2016, № 4 (41). P. 90–97. [in Ukrainian].
2. Kyseliuk N., Yanovets A. Analiz komunikatsii krizy pryzmu emotyvnoi ekolinhvistyky (na materialii suchasnoho anhlo-movnoho dyskursu) [Analysis of Communication Through the Prism of Emotional Ecolinguistics (On the Basis of Contemporary English Discourse)]. *Humanities Science Current Issues*. 2023. Issue 60. Volume 5. P. 23–28. [in Ukrainian].
3. Klochko S. Postup ekolinhvistyky v Ukraini: analitychnyi ohliad. [Development of Ecolinguistics in Ukraine: analytic review]. *System and structure of East Slavic languages*. 2017, № 12. P. 3–18. [in Ukrainian].
4. Kokovikhina O. Funktsionuvannia movy vorozhnechi v umovah mymoho I voiennoho chasu [The Functioning of Hate Speech in Peacetime and Wartime Conditions]. *Visnyk Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences*. 2022. Issue 14. P. 15–23. [in Ukrainian].
5. Palchuk V. Osoblyvosti protydii nehatyvnyim informatsiinyim vplyvam [Features of Counteraction to Negative Information Influences]. *Academic Papers of Vernadsky National Library of Ukraine*. 2022. Issue. 64. P. 469–483. [in Ukrainian].
6. Semenets O. Linhvokolohiia ta problemy movnoho vyrazhennia suspilnykh tsinnosti [Linguistic Ecology and the Problems of Lingual Expression of Social Values.]. *New Philology*. 2013, № 58. P. 174–177. [in Ukrainian].
7. Taranenko K. Ekolohichna komunikatsiia u mediaprostori [Ecological Communication in Media Space]. *Philological science and education: transformation and development vectors*. 2021. P. 211–226. [in Ukrainian].
8. Shulska N., Zinchuk R., Keveliyuk I. Naratyvy formuvannia zneviry iak vyjav vorozhoi informatsiino-psyholohichnoi operatsii : na materialii movy ZMI [Narratives for Forming Despair as Manifestation of Enemy Information and Psychological Operation: On the Basis of Mass Media Language] Наративи формування зневіри як вияв ворожої інформаційно-психологічної операції: на матеріалі мови ЗМІ. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University*. 2023. Series: 'Philology. Journalism'. Vol. 34 (73) № 2 Part. 2. P. 152–157. [in Ukrainian].
9. Russian News Agency. URL: <https://tass.com/politics/1735763> (accessed 22 January 2024).
10. Zygar M. Putin's New Story About the War in Ukraine./ Foreign Affairs. November 10, 2023, URL: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/putins-new-story-about-war-ukraine?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20240122 (accessed 22 January 2024).
11. @breakingbaht. URL: <https://twitter.com/breakingbaht/status/1724892505647296620> (accessed 22 January 2024).